

SAMOSTALNIŠKE BESEDE

SAMOSTALNIŠKI ZAIMKI

SAMOSTALNIK

MOŠKI tisti ; tisti (brki)
ŽENSKI tista ; tiste (hlače)
SREDNJI tisto ; tista (tla)

Človeškost kdo, kaj P
 se odraža v zaimkih D
 Živost za sam. ko gre S
 nekaj -živega (2. in 4. P on
 enaka končnica) O n
 -neživega (1. in 4. sk L
 enaka končnica) A

SPOL

SKLON

ŠTEVILO

1. IMENOVANIK → kdo / kaj? *je*
2. RODILNIK → koga / česa? *ni*
3. DAJALNIK → komu / čemu? *dam*
4. TOŽILNIK → koga / kaj? *vidim*
5. MEDTNIK → o kom / o čem? *govorim*
6. ORODNIK → s kom / s čim? *arem*

TRIŠTEVILSKI
 -ednina
 -dvojina
 -množina

ENOŠTEVILSKI
 -edninski → ne števna imena (skupna, snovna, pojmovna)
 -dvojinski → midva
 -množinski → (hlače, prsi, otrobi, škarje...)
 ~tista(sr), tiste(ž), tisti(m)

	MOŠKA	ŽENSKA	SREDNJA
1.	korak -ø, -a	lip -a,-e	mest-o/ polj-e, -a
2.	vojvod -a, -e	perut -ø,-i	
3.	(kratice) TAM-ø	Ines -ø,-ø	jesti, piti -ø
4.	dežurn -i,-ega	dežurn -a,-e	Kršk -o,-ega

SKLANJATEV

POSAMOSTALJENI PRIDEVNIK

POSAMOSTALJENI PRIDEVNIK:
 Pridevnik navadno stoji ob samostalniku (rdeč avto, glavni šef, dežurni zdravnik, primorska dežela, trnovo mesto).
 Če samostalnik izpustimo, dobi pridevniška beseda vrednost samostalniške - glavni, dežurni, Krško → vendar se še vedno obnaša oz. sklanja kot pridevnik.

4. **MOŠKA SKLANJATEV**
dežurn-i,-ega
4. **ŽENSKA SKLANJATEV**
dežurn -a,-e
Radensk -a,-e
4. **SREDNJA SKLANJATEV**
Krško,-ega

OSEBNI ZAIMEK

ED.	MNO.	DVO.
1. jaz		midva
2. ti		on
		mi
		vi

POVRATNI OSEBNI ZAIMEK

I	Ø
R	SEBE
D	sebi
T	sebe
M	sebe
O	seboj

-Uporabimo, kadar sta osebek in predmet ista oseba

VPRAŠALNA ZAIMKA

I	KDO [oseba]	KAJ
R	[stvari]	česa
D	koga	čemu
T	koga	kaj
M	pri kom	o čem

OZIRALNA ZAIMKA

I	KDOR	KAR
R	kogar	česar
D	komur	čemu
T	kogar	kar
M	pri komer	pri čemer
O	s komer	s čimer

-izražajo začenjajo odvisni stavki

NEDOLOČNA ZAIMKA

I	NEKDO	NEKAJ
R	nekoga	nečesa
D	nekomu	nečemu
T	nekoga	nekaj
M	o nekom	o nečem
O	z nekom	z nečim

-kadar ne vemo ali nočemo nekaj povedati/boimenovati

NIKALNA ZAIMKA

I	NIHČE	NIČ
R	nikogar	ničesar
D	nikomur	ničemu
T	nikogar	nič
M	pri nikomer	pri ničemer
O	z nikomer	z ničemer

-izražata neobstojanje neke stvari

CELOSTNA ZAIMKA

I	VSAKDO	VSE
R	vsakogar	vseh
D	vsakomur	vsem
T	vsakogar	vse
M	o vsakomur	o vseh
O	z vsakomer	z vsemi

MNOGOSTNAZAIMKA

I	MARSIKDO	MARSIKAJ
R	marsikoga	marsičesa
D	marsikomu	marsičemu
T	marsikoga	marsikaj
M	o marsikom	o marsičemu
O	z marsikom	z marsičim

-izražata količino

PRIDEVNIŠKE BESEDE

Nekateri glagolski deležniki

PRIDEVNIKI

POMEN

LASTNOSTNI PRIDEVNIK → **KAKŠEN?**
 VRSTNI PRIDEVNIK → **KATERI?**
 SVOJILNI PRIDEVNIK → **ČIGAV?**
 KOLIČINSKI PRIDEVNIK → **KOLIKO?**

STOPNJA

S stopnjevanjem zražam različno mero neke lastnosti.
 S stopnjevanjem tudi primerjamo.
TRISTOPENJSKO: (primerjava)
 ~Z OBRAZILI:

	osnovnik	primernik	presežnik
	lep	lep-ši	naj-lep-ši (ši, ji, ejši)
~OPISNO:	bel,	bolj bel,	najbolj bel
(barve, svojilni in vrst. prid., ...)			
DVOSTOPENJSKO: (ni primerjava)			
~ELATIVNO:	osnovnik	elativ	
	lep	pre-lep	

OBLIKA

DOLOČNA → **KATERI?**
 -vrstni pridevniki
NEDOLOČNE → **KAKŠEN?**
 -ko je neka lastnost izražena prvič
 -svojilni pridevniki so vedno nedoločni

SPOL
SKLON
ŠTEVILO

UJEMANJE S SAMOSTALNIKOM

ŠTEVNIKI

GLAVNI

KOLIKO?
 -povedo število enot
 -lahko jih zapisujemo s številom (1-100 skupaj, ostalo narazen)
 pisno (vse skupaj)

VRSTILNI

KATERI?
 -izražajo zaporedje
 -zapisujemo s številko (ima ločilo 100.)
 pisno (vse skupaj)
 ~lahko pišemo z vezajem (15-leten)
 -ko je glavni števniki del zloženke z besedo skupaj (petnajstleten)

MNOŽILNI

KOLIKEREN?
 -pomeni pomnožitev nečesa
 -običajno končnica -en

LOČILNI

KOLIKO
 -enak pomen kot pri glavnem št. (dvoje, petero...)
KOLIKER
 -izraža različne vrste (dvoja vrata...)

NEDOLOČNI

MNOGO, VEČ, MALO, PRECEJ
 -povedo nek približek
 -uporabljamo jih kot prilastek pred samostalnikom
 -v glavnem jih ne sklanjamo

OSEBNI
SVOJILNI

ED.	DVO.	MNO.
1. moj	najin	naš
2. tvoj	vajin	vaš
3. njegov/njennjun		njihov

ČIGAV? (izražajo svojino)

POVRATNI
SVOJILNI

SVOJ
 -kadar izražamo svojino osebka uporabimo *svoj*

VPRAŠALNI

KAKŠEN? → lastnost
KATERI? → vrstni
ČIGAV? → svojina
KOLIKO? → količina

OZIRALNI

KAKRŠEN
KATERI → če je ki nejasen (to je mož, ki mu je vse zaupal)
 Kar je s predlogom **ČIGAR** → kadar se ozira za moške osebe
KOLIKOR
KI (se ne sklanja)
 -uvajajo odvisne stavke

KAZALNI

TA → nekaj, kar je blizu
TISTI → že bolj oddaljen
ONI → najbolj oddaljen
TAK
TAKŠEN
TOLIK, TOLIKŠEN ~ količina
LE-TA ~ knjižno

GLAGOL

DEJANJE STANJE OBSTANJE ZAČETANJE SPREJEMANJE

OSEBNE GL. OBLIKE

OSEBA

- ~govoreči - jaz
- ~govorjeni – ti
- ~neudeleženeč – on, ona

ŠTEVIL

- ednina
- dvojina
- množina

ČAS

~ sedanji, prihodnji, pretekli, predpretekli

nesestavljen: en sam glagol izraža čas (1 beseda)
– samo oblika za SEDANJIK

sestavljjen: ostali trije časi, za izražanje potrebujemo 2 glagola

PRETEKLIK~ je delal → pomožni glagol biti v sedanjiku + opisni deležnik na –l,

PRIHODNJIK~ bo delal → pomožni glagol biti v prihodnjiku + opisni deležnik na –l,

predpreteklik: Kaj si ji bil obljubil, da te je čakala toliko časa? Dve dejanji - eno se je končalo, eno pa še ni red tem

NAKLON

~izraža odnos govorečega do dejanja.
~POVEDNI, VELELNI IN PA POGOJNI NAKLON

Povedni: Zaprl sem vrata – Ali si zaprl vrata? Poznamo ga v vseh časih.

Velelni: Zapri vrata! Za 3.osebo ni velelnika

Pogojni: Bi zaprl vrata? – Bi bil zaprl vrata? Bi + opisni deležnik, pozna vse čase razen prihodnika

PREHODNOST

~Glagol je prehodni, kadar dejanje **prehaja** na predmet.

Jože se smeje – Jože se smeje sošolki.

VEDNO NEPREHODNI GLAGOLI: sneži, bliska se, dežuje, umrem...

VEDNO PREHODNI GLAGOLI: dati, zaupati...

PREHODNI ali NEPREHODNI: smejati....

NAČIN

~ TVORNIK (AKTIV) IN TRPNIK (PASIV)
~pove nam ali je osebek vršilec dejanja ali ne.

TVORNIK Jernej zida hišo. Kadar je osebek vršilec dejanja je **tvorni način**.

Ves dan je deževalo. Shladilo se je. – ni osebka, zato je tvorni način.

Tvornik je tudi, kadar v stavku ni vršilca, in ga nemoremo določiti.

TRPNIK Hiša je zidana. Kadar je v stavku osebek, a ni vršilec dejanja je **trpni način**.

Tvorimo ga tako, da predmet iz tvornika postane osebek v trpniku, a ni dejaven.

VID

DOVRŠNI izraža po trajanju omejeno dejanje, **NEDOVRSNI** pa izraža po trajanju neomejeno dejanje.

Gledam-pogledam, štejem-preštejem, vržem-mečem, pogledam-gledam,pogleduje

NEOSEBNE GL. OBLIKE –

glagoli, ki ne izražajo osebe

NEDOLOČNIK

-ti / -či
-za vse glagole **razen za gl. premikanja**

NAMENILNIK

-t / -č
-jih uporabljamo za glagole premikanja
~neliem. hodim. arem. hitim. tečem. stečem

DELEŽNIK

-izražajo bolj lastnost
-l
(opisni – tvorba časov in pogojni naklon deležnik stanja – izraža lastnost ~ kakšen?)

-n / -t
(trpni – za trpni način (ograjen, pokrit)
deležniki stanja – izražajo stanje (posoda je pomita))

-č (pridevniška beseda
loči spol, občutimo ga kot pridevnik)

-vši (pridevniška beseda)

DELEŽJA

~lahko spremenimo v osebno gl. obliko, izražajo dejanje
~dejanja se dogaja istočasno / hkrati z nekim drugim dejanjem

-č (pojoč)
(ne loči spola – občutimo ga kot glagol - Pojoč so hoteli v noč)

-aje / -e (poslušaje, molče)
(lahko nadomestimo s stavkom
-e kot prislov načina)

-ši / -vši (stanišči, nrišerliši)

GLAGOLNIK

-se sklanjajo
-analiziramo jih kot samostalniške besede

-nje / -tje
(življenje, cvetje)

